

z dnia....., zgłoszony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W BIELSKU-BIAŁEJ**

z dnia ..... r.

w sprawie przyjęcia "Miejskiego Programu na rzecz Osób Starszych do 2030 roku"

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, 1834) w związku z art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, 2270, Dz. U. z 2022 r. poz. 1, 66)

Rada Miejska

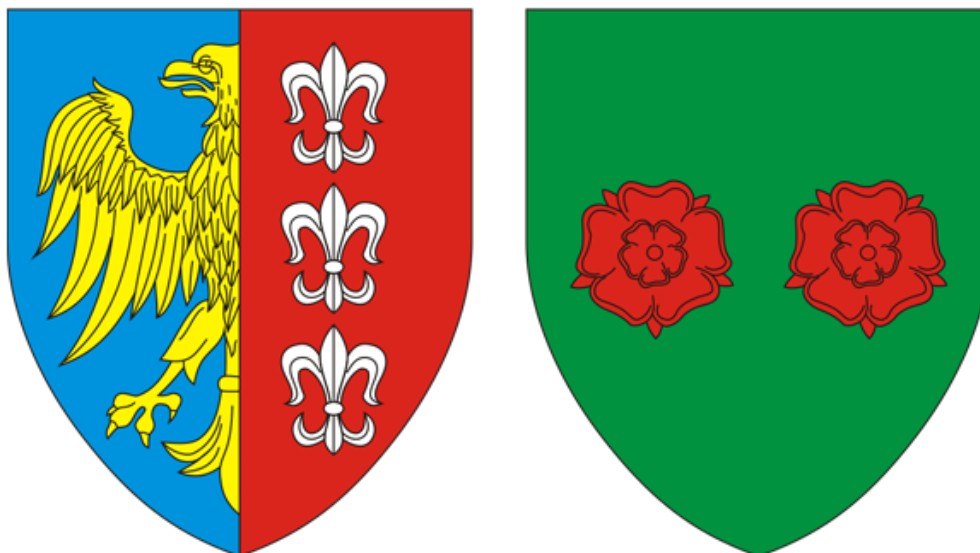
Postanawia

§ 1. Przyjąć „Miejski Program na rzecz Osób Starszych do 2030 roku”, w brzmieniu ustalonym w załączniku do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Bielska-Białej.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Miejski Program na rzecz Osób Starszych do 2030 roku"

**MIEJSKI PROGRAM
NA RZECZ OSÓB STARSZYCH
DO 2030 ROKU**

BIELSKO-BIAŁA 2022

I. Wstęp

Zmiany społeczno-gospodarcze spowodowane starzeniem się społeczeństwa stawiają coraz liczniejsze wyzwania w polityce publicznej adresowanej do osób starszych. W tym celu powstają kolejne rozwiązania prawne i instytucjonalne, a w budżetach wyodrębniane są środki przeznaczone na wsparcie organizacji i innych podmiotów angażujących seniorów w programy edukacyjne, aktywizacyjne, kulturalne i społeczne¹.

Ze starością kojarzą się: zależność od innych, niedołężność, wieczne schorowanie, wykluczenie społeczne. Współczesny świat w swym medialnym przekazie nie pozwala nam się zestarzeć, jednak starość trzeba odczarować i o niej rozmawiać. Należy się też do niej odpowiednio przygotować. I wreszcie konieczna jest edukacja młodych, aby w ludziach osiągniętych wiek seniora widzieli potencjał, a nie zagrożenia².

Limitem wieku, od którego uznaje się człowieka za starego, jest wiek przejścia na emeryturę. Jednak starość nie jest pojęciem jednoznacznym. W demografii starość dzieli się na: młodszy wiek poprodukcyjny (60-69 lat), starszy wiek poprodukcyjny (70-79 lat) oraz starość sędziwą (powyżej 80 lat). Istnieją także inne kryteria stanowiąc o stopniu starości, tj.:

- starość biologiczna: według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) osoby w wieku od 60 do 70 lat to osoby w wieku podeszłym, od 75 do 90 lat to osoby w wieku starym, natomiast osoby mające ponad 90 lat to osoby długowieczne;
- starość społeczna: wiąże się to z zakończeniem przez osobę aktywności zawodowej i przejściem na emeryturę;
- starość psychologiczna: przejawia się w samopoczuciu osoby lub jej pozytywnym lub negatywnym stosunkiem do samego siebie i świata ją otaczającego.

Niskie współczynniki urodzeń oraz wydłużająca się długość życia powodują wzrost udziału osób starszych (60 lat i więcej) w całkowitej liczbie ludności. Według danych Eurostatu w 2017 r. osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły 25,6% w całkowitej liczbie ludności UE. W Polsce udział ludności w wieku 60 lat i więcej w całej populacji wynosił w 2017 r. 23,7% wobec około 15% na początku lat czterdziestych ubiegłego wieku³.

II. Prognozy

Sytuacja demograficzna w Polsce powoli zaczyna przypominać tę obserwowaną w większości rozwiniętych gospodarczo krajów europejskich. W 2020 roku osoby w wieku niemobilnym, czyli w wieku produkcyjnym obejmującym mężczyzn w wieku 45-64 lata oraz kobiety w wieku 45-59 lat stanowiły około 22 % populacji i osoby 65+ w przybliżeniu stanowiły 8,5 miliona osób czyli klasowały się w podobnym odsetku 22 %⁴. Oznacza to, że w najbliższych 10 latach odsetek osób starszych (rozumianych jako osoby powyżej 60 roku życia) będzie sukcesywnie wzrastał.

Dane z Urzędu Statystycznego w Katowicach (zawarte w opracowaniu „*Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie śląskim w 2019r.*”) pokazują, że również ludność naszego województwa systematycznie starzeje się. W końcu 2019 roku statystyczny mieszkaniec województwa śląskiego miał prawie 43 lata (mediana wieku), natomiast w 2010 roku prawie 40 lat. Zbiorowość osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 roku życia, mężczyźni powyżej 65 roku życia) w 2019 roku liczyła 1050,8 tys. i była większa o 0,6% niż w 2018 roku, z czego grupa ta stanowiła 23,3 % ogółu ludności województwa. W końcu 2019 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym (w kraju 67)⁵, przed rokiem 66 osób a w 2010 roku – 53 osoby. W 2019 r. spośród powiatów największe obciążenie ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku

¹ Jarząbek, A., Trojanowska, M., Wincewicz, A. (2020), *Behawioralnie o polityce aktywizacji seniorów*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa, s. 8.

² Rokicki, A. (2016). Starość nie znaczy bierność – współczesne metody aktywizowania seniorów. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio J – Pedagogika-Psychologia*, 29 (1), s. 185. dostęp: <http://dx.doi.org/10.17951/j.2016.29.1.185>

³ Starzenie się ludności w Unii Europejskiej – stan obecny i prognoza, (2018), Opracowane tematyczne Biura Analiz Dokumentacji i Korespondencji Kancelarii Senatu, Warszawa

⁴ Dane GUS, Rocznik Demograficzny 2021, s. 57, dostęp 19.12.2021 r. file:///C:/Users/beata/AppData/Local/Temp/rocznik_demograficzny_2021.pdf,

⁵ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

nieprodukcyjnym odnotowano w Bielsku-Białej (75), natomiast najmniejsze w powiecie raciborskim (60).

Miasto Bielsko-Biała charakteryzuje się bardziej dynamicznym niż w województwie śląskim i w kraju wzrostem liczby osób starszych w ogólnej populacji mieszkańców. W 2018 roku Bielsko-Białą zamieszkiwało 48.472 osób powyżej 60. roku życia. Dynamika wzrostu populacji osób powyżej 60. roku życia, począwszy od 2013 roku notuje wzrost. W 2013 roku osoby starsze stanowiły 24,69 % wszystkich mieszkańców, a w 2018 roku liczba osób starszych wzrosła do 28,3%⁶. Można zatem stwierdzić, że prawie co trzeci mieszkaniec Bielska-Białej, to osoba starsza. Starszych bielszczan przybywa z roku na rok, średnio o 1 % natomiast liczba osób młodych w tzw. wieku przedprodukcyjnym od 2013 roku utrzymuje się na stałym 17 % poziomie w odniesieniu do liczby mieszkańców.⁷ Prognozowane zmiany liczby mieszkańców Bielska-Białej powyżej 60 roku życia jednoznacznie wykazują że począwszy od 2022 roku że liczba 50.084 osób w tej subpopulacji do 2030 roku wzrośnie do 52.246 osób⁸.

Intensyfikacja wybranych działań na rzecz najstarszych obywateli, reforma rozwiązań częściowo skutecznych oraz wprowadzenie nowych rozwiązań wspierających wrażliwą grupę społeczną osób 60+ to niezbędne rozwiązania, by zaspokoić kluczowe potrzeby tej grupy, zniwelować oddziaływanie czynników pogłębiających izolację społeczną, a także zabezpieczyć ją przed potencjalnymi zagrożeniami epidemiologicznymi w przyszłości. Program wpisuje się w założenia celu strategicznego poświęconego problematyce osób starszych, jakim jest rozwój warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym⁹.

III. Podstawy prawne programu:

Niniejszy program ma na celu poprawienie jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną i jest spójny z takimi dokumentami jak:

- Ustawa z dnia 11 września 2015 roku o osobach starszych,
- Rządowy Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bielska-Białej na lata 2021-2030.

IV. Seniorzy w Bielsku-Białej – analiza statystyczna

Bielsko-Biała jest zbiorowością demograficznie starą, gdzie liczba ludności w okresie przedprodukcyjnym jest niższa niż liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym ciągłym spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym¹⁰. Patrząc z demograficznego punktu widzenia można uznać, że Bielsko-Biała- jako całość, jest typem populacji, który przekroczył próg starości.

Jednym z elementów analizy ludności Bielska-Białej jest struktura trzech istotnych kategorii wieku, według grup ekonomicznych: wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny.

---

⁶ Diagnoza sytuacji społecznej w Bielsku-Białej na potrzeby opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, (2020), Kraków, s. 86.

⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bielska-Białej na lata 2021-2030, (2021), Bielsko-Biała, s. 55.

⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bielska-Białej..., op. cit., s. 109.

⁹ Por. Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2020 r., Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 18 października 2021 r., s. 269-277.

¹⁰ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bielska-Białej..., op. cit., s. 51.

Tabela nr 1.

Ludność wg wieku w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Bielska-Białej

Wyszczególnienie	2017 rok	2018 rok	2019 rok	2020 rok
wg wieku	171.828 <i>mieszkańców</i>	171.277 <i>mieszkańców</i>	170.953 <i>mieszkańców</i>	169.756 <i>mieszkańców</i>
Przedprodukcyjny 0-17 lat	17,0 %	17,0 %	17,0 %	17,5 %
Produkcyjny 18-64 lata mężczyźni, 18-60 lat kobiety	59,0 %	58,0 %	57,0%	56,4 %
Poprodukcyjny 65 lat i więcej mężczyźni, 60 lat i więcej kobiety	24,0 %	25,0 %	26,0 %	26,0 %

Opracowanie własne na podstawie danych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Bielska-Białej na lata 2021-2030 oraz danych GUS.

Tabela nr 2.

Ludność według ekonomicznych grup wieku oraz płci w Bielsku-Białej w 2020 r.

Wyszczególnienie Wg wieku	Ogółem 169 756	Mężczyźni 80 182	Kobiety 89 574
Przedprodukcyjny 0-17 lat	29 732	15 268 9 %	14 464 8%
Produkcyjny 18-64 lata mężczyźni, 18-60 lat kobiety	95 815	50 206 29,6 %	46 609 26,8 %
Poprodukcyjny 65 lat i więcej mężczyźni, 60 lat i więcej kobiety	44 209	14 708 8,6%	29 501 17,4 %

Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Analiza danych odnośnie trzech podstawowych grup wieku wśród mieszkańców Bielska-Białej wskazuje na kilka podstawowych tendencji określających przyszłe cele strategii polityki społecznej miasta. Pierwsza tendencja odnosi się do wzrastającej części zbiorowości w wieku poprodukcyjnym, która wzrosła na przestrzeni 6 lat z 21 % w 2013 r. do 26 % w 2019 r. Druga – mająca wpływa na kształtowanie się między innymi rynku pracy w mieście – to obniżenie udziału w ogólnej populacji mieszkańców w wieku produkcyjnym. W ciągu 6 lat, następował systematyczny spadek od 2013 r. z 62 % do 57 % w 2019 r. Wreszcie trzecia tendencja, to utrzymywanie się na stałym niskim poziomie liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, który w ostatnich 6 latach wynosił w granicach 17 %.

Również dane przedstawione w tabeli nr 2 obrazują wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, zwłaszcza wśród kobiet. Feminizacja starości związana jest z nadumieralnością mężczyzn zwłaszcza w młodszych grupach wiekowych.

Analizując zależność między płcią a wiekiem udział kobiet w grupie osób w wieku emerytalnym jest większy niż mężczyzn (tabela nr 3).

Tabela nr 3.

Osoby starsze wg wieku i płci w Bielsku-Białej w 2020 r.

Wyszczególnienie	Ogółem liczba osób starszych	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	12 016	5 195	6 821
65 lat i więcej	37 388	14 708	22 680

Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Liczba osób powyżej 60 roku w 2020 roku wyniosła 49 404 osoby. Prognozy demograficzne przewidują dalszy wzrost liczebności ludzi starszych. Przewiduje się, że w 2025 roku w Bielsku-Białej mieszkać będzie ponad 51 037 osób powyżej 60 roku życia, natomiast w roku 2030 seniorzy będą stanowić grupę ponad 52.000 osób, czyli około 30 % populacji mieszkańców Bielska-Białej.

Za analizą przeprowadzoną w ramach Diagnozy sytuacji społecznej w 2020 roku należy wskazać, że na terenie kilkunastu osiedli odnotowano koncentrację negatywnych zjawisk demograficznych, a w szczególności w centralnej części miasta oraz w jego południowej części wzdłuż rzeki Białej. Za tereny w najtrudniejszej sytuacji pod względem struktury wieku uznano te rejon miasta, w których wystąpił najwyższy wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Do wskazanych rejonów miasta należą: zachodnia część Dolnego Przedmieścia, os. Mieszka I, os. Piastowskie, os. Kopernika, os. Wojska Polskiego, os. Polskich skrzydeł, część wschodnia Aleksandrowic, os. Beskidzkie, os. Karpackie, północna i centralna część Bielska Południe, os. Słoneczne, północno-zachodnia część Górnego Przedmieścia, wschodnia część os. Śródmieście oraz zachodnia część os. Grunwaldzkiego, zachodnia część os. Złote Łany oraz większość os. Leszczyny, a także na południu miasta część Mikuszowic Śląskich oraz fragment kamienicy¹¹.

V. Obszary w kontekście działań na rzecz osób starszych

1. Usługi społeczne

Zgodnie z zapisami wynikającymi z Ustawy o pomocy społecznej, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy między innymi:

1. Organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
2. Kierowanie do domu pomocy społecznej.
3. Ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu.

Do zadań własnych gminy o charakterze nieobligatoryjnym należą między innymi:

1. Działania polegające na prowadzeniu i zapewnieniu miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym.
2. Kierowanie do nich osób wymagających opieki.

Do zadań gminy zleconych z zakresu administracji rządowej w zakresie zadań kierowanych wobec osób starszych jest:

1. Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
2. Realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych.
3. Rozwój specjalistycznego wsparcia.

¹¹ Diagnoza sytuacji społecznej w Bielsku-Białej (...), op. cit., s. 18-32.

Wszystkie wyżej wskazane zadania realizowane są przez miasto Bielsko-Biała w poszczególnych miejskich jednostkach organizacyjnych.

Usługi opiekuńcze przyznawane są osobom, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy powodował trwale lub okresowe utrudnienie, ograniczenie lub uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. W przypadku ludzi samotnych, którzy z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagali pomocy innych osób, a byli jej pozbawieni, przyznanie usług opiekuńczych miało charakter obligatoryjny, przyznane świadczenie uzależnione było od indywidualnych potrzeb usługobiorcy, związanych z prawidłowym funkcjonowaniem w ich miejscu zamieszkania. Usługi były przyznawane również osobom, wymagającym pomocy innych osób, którym rodzina a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogli takiej pomocy zapewnić. W tym przypadku kierowano się zasadą subsydiarności, udzielana pomoc była wsparciem.

Pomoc ta zapewniła osobom starszym i niepełnosprawnym możliwość zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych w ich własnym środowisku, bez konieczności ubiegania się o miejsce w domach pomocy społecznej.

Tabela nr 4.

Rok	Ilość osób objętych usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania	Ilość osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (dotyczy osób z zaburzeniami psychicznymi)	Opieka wytchnieniowa-pobyt całodobowy
2019	388 (w tym 374 usługi opiekuńcze oraz 14 opieka wytchnieniowa)	40	8
2020	395 (w tym 371 usługi opiekuńcze oraz 24 opieka wytchnieniowa)	40	5

Opracowanie własne na podstawie sprawozdania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku-Białej, za 2019 i 2020 rok

Mieszkańcom Bielska-Białej, którzy wymagali całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogli funkcjonować w codziennym życiu, a którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, kierował do Domów Pomocy Społecznej (DPS).

Zgodnie z rejestrem prowadzonym przez Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach na dzień 15 listopada 2021 roku na terenie miasta funkcjonowało 8 domów pomocy społecznej (w tym 4 prowadzone przez miasto, 3 prowadzone na zlecenie powiatu i 1 bez zlecenia prowadzony przez stowarzyszenie) oraz 5 placówek prywatnych zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w ramach działalności statutowej lub gospodarczej.

Tabela nr 5.

Domy Pomocy Społecznej i Domy Opieki w Bielsku-Białej

l.p.	Adres	Liczba miejsc	Typy domów
1.	DPS „Dom Nauczyciela” ul. Pocztowa 14a	92	dla osób w podeszłym wieku
2.	DPS dla Osób Starszych ul. Żywiecka 15	57	42 miejsca dla osób w podeszłym wieku, 15 miejsc dla osób niepełnosprawnych fizycznie
3.	DPS dla Przewlekle Chorych, ul. Olimpijska 11	48	dla osób przewlekle somatycznie chorych

4.	DPS „Hospicjum” Al. Armii Krajowej 181	25	dla osób przewlekle somatycznie chorych
5.	Dom opieki „Samarytanin”, ul. Bednarska 8 i 10	91	dla osób w podeszłym wieku oraz dla przewlekle somatycznie chorych
6.	Ewangelicki Dom Opieki Soar ul. Modrzewskiego 25	31	dla osób w podeszłym wieku
7.	DPS Zgromadzenia Córek Bożej Miłości ul. Żywiecka 20	65	dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzież niepełnosprawnej intelektualnie
8.	DPS Matki Bożej Nieustającej Pomocy, ul. Grzybowa 8	28	dla osób w podeszłym wieku
9.	Dom Opieki „Pod Dębem”, ul. Pod Dębem 18	21	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych, oraz przewlekle chorych
10.	Dom Seniora Pałacyk Jankowskiego, ul. Jaworowa 14	40	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych, oraz przewlekle chorych
11.	Dom Opieki DAISY, ul. Kazimierza Wielkiego 27	16	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych
12.	Lawendowy Dom, ul. 13 Zakrętów 105	46	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych
13.	Dom Opieki „Milagros” ul. Puszczyków 6	16	dla osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych

Opracowanie własne na podstawie rejestru Wojewody Śląskiego wg danych na 15.11.2021 r.

Dodatkowo, w ramach Środowiskowego Domu Samopomocy „Podkowa” – w filii przeznaczonej dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych objęto wsparciem 25 osób. Zadaniem domu jest podtrzymywanie efektów leczenia psychiatrycznego osób zaburzonych psychicznie poprzez udział w pracowniach terapii zajęciowej, pomoc rodzinom oraz prowadzenie grup wsparcia dla rodzin i opiekunów, konsultacje z lekarzem psychiatrą, poradnictwo psychologiczne oraz socjalne, a także zajęcia integracyjne i kulturalne.

W celu aktywizacji i reintegracji społecznej osób starszych na terenie miasta prowadzone są Ośrodki Wsparcia dla Osób Starszych, których podstawowym zadaniem jest wsparcie codzienne Seniorów oraz podejmowanie działań podtrzymujących wieloaspektową aktywność osób starszych. Ośrodki są przeznaczone dla osób, które z uwagi na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki lub pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Ośrodki Wsparcia dla Osób Starszych działają w formie domów dziennego pobytu i klubów seniora.

Tabela nr 6.

Nazwa	Adres	Liczba miejsc
Dom Dziennego Pobytu dla Osób Starszych i Niepełnosprawnych	ul. Sternicza 8a	40
Dzienny Dom SENIOR+	ul. Partyzantów 62	30
Klub SENIOR+	ul. Jesionowa 13	30
Klub SENIOR +	ul. Jutrzenki 20	30
Klub Samopomocy „Klub Seniora”	ul. Komorowicka 336D	50
Klub Samopomocy „Przystań”	ul. Piastowska 86	50
Klub Seniora „SIXT Wam”	ul. Adama Mickiewicza 24	20

Placówki SENIOR+ zostały utworzone i funkcjonują w ramach Programu Wieloletniego „Senior+”. Zadania są współfinansowane z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Ośrodki Wsparcia dla Osób Starszych realizują następujące działania:

- EDUKACYJNE obejmujące wykłady, warsztaty, spotkania ze specjalistami wg zgłaszanych potrzeb Seniorów;
- KULTURALNO-OŚWIATOWE obejmujące m.in. uczestnictwo Seniorów w kulturze, organizację spotkań okolicznościowych i integracyjnych;
- TERAPIĘ ZAJĘCIOWĄ rozwijającą zainteresowania Seniorów, m.in. muzykoterapia, zajęcia manualne, rękodzieło, gry i zabawy edukacyjne;
- WSPARCIE PSYCHOLOGA obejmujące m.in. organizację warsztatów o charakterze wspierającym i motywacyjnym;
- AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ obejmujące utrzymanie i podnoszenie sprawności fizycznej, koordynacji i kondycji Seniorów, zajęcia ruchowe, spacery nordic walking;
- AKTYWIZUJĄCE SPOŁECZNIE obejmujące: budowanie sieci relacji międzyludzkich, rozwijanie samopomocy, współpracę ze środowiskiem lokalnym oraz z organizacjami pozarządowymi;
- SOCJALNE: zapewnienie posiłku, zapewnienie usługi transportowej (tj. dowóz z miejsca zamieszkania Seniora do Domów Dziennych i z powrotem), trening umiejętności społecznych, wsparcie pracownika socjalnego.

Przyjęcie do Ośrodków Wsparcia dla Osób Starszych odbywa się na wniosek zainteresowanego na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez Dyrektora MOPS w Bielsku-Białej, która określa termin pobytu i odpłatność za pobyt w Domach Dziennych oraz za usługi świadczone w Klubach.

Aktualnie osoby starsze uzyskują informację o świadczeniach z pomocy społecznej głównie od lekarza rodzinnego, rodziny i znajomych, a także od pracowników socjalnych, pielęgniarek środowiskowych oraz terapeutów. Większość z nich objęta jest usługami opiekuńczymi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku-Białej. Kolejnym działaniem informacyjnym jest prowadzony przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku-Białej projekt pn.: „Infokiosk dla osób niepełnosprawnych”. W ramach niniejszego projektu powstała strona internetowa, na której znajdują się informacje dla osób niepełnosprawnych oraz osób starszych o następującej tematyce: aktualności, pomoc społeczna i wsparcie, zdrowie, rynek pracy i edukacja, kultura, sport i turystyka. Ponadto poprzez stronę można skorzystać z porady on-line z jednym ze specjalistów tutaj. Ośrodka tj. Doradcą ds. Osób Niepełnosprawnych lub pracownikiem Działu Rehabilitacji Społecznej. Co więcej, dla mieszkańców miasta nie posiadających dostępu do Internetu w budynku Urzędu Miejskiego zostało ustawione urządzenie (infokiosk) dostosowane do obsługi przez osoby niepełnosprawne, na ekranie którego wyświetlana jest ww. strona internetowa.

Ponadto, w „Informatorze dla osób niepełnosprawnych” wydawanym przez Wydział Polityki Społecznej w Urzędzie Miejskim w Bielsku-Białej istnieje wykaz jednostek miejskich, instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych. W celu rozpowszechnienia informacji o oferowanych usługach i świadczeniach z pomocy społecznej istotnym jest, aby dotrzeć do jak największej liczby osób, również tych nie objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bielsku-Białej. Wśród proponowanych działań informacyjnych jest opracowanie ulotek informacyjnych dotyczącej powyższego zakresu, a w szczególności zawierającej treści dotyczące zasad udzielania pomocy, zasadach odpłatności za usługi MOPS w Bielsku-Białej oraz zakresu obejmowania usługami opiekuńczymi.

2. Zdrowie i profilaktyka

Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy świadczy usługi w zakresie pielęgnacji i opieki długoterminowej, w której świadczenia zdrowotne uzyskują między innymi osoby starsze. Zakład ten oferuje również świadczenia o charakterze rehabilitacyjnym wraz z kontynuacją leczenia farmakologicznego i dietetycznego dla pacjentów w wieku starszym nie wymagających leczenia szpitalnego. W szpitalu przy ul. Emilii Plater 17 mieści się specjalistyczny ośrodek opieki paliatywnej i hospicyjnej obejmujący opieką chorych cierpiących na nieuleczalne choroby nowotworowe. Celem ośrodka jest poprawa jakości życia poprzez zwalczanie bólu i innych objawów somatycznych, jak

również wsparcie w wymiarze psychicznym, duchowym i socjalnym. Świadczenia udzielane są w Poradni Medycyny Paliatywnej, Oddziale Medycyny Paliatywnej oraz w domach chorych w ramach Zespołu Domowej Opieki Paliatywnej – Hospicjum Domowego.

W 2021 roku na terenie Miasta realizowany był Program Profilaktyki Złamań Osteoporycznych dla Mieszkańców Miasta Bielska-Białej na lata 2021-2025, opracowany według zasad i wytycznych Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia. Beneficjentami Programu są kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 70 lat i więcej.

Miasto corocznie dofinansowuje także zadania publiczne z zakresu ochrony zdrowia dedykowane osobom chorym, ale także w znaczącej części osobom starszym. Wśród nich realizowana jest domowa opieka hospicyjna nad osobami w terminalnym stadium choroby nowotworowej na lata 2021-2023, dostęp do domowej opieki pielęgniarstwa i rehabilitacji osób obłożnie i przewlekle chorych, czy prowadzenie działań wspierających na rzecz osób z chorobą nowotworową i edukacyjnych w zakresie profilaktyki chorób nowotworowych.

W ramach profilaktyki zdrowia emitowane są audycje radiowe oraz publikowane w Magazynie Samorządowym artykuły informacyjne, które często podejmują tematykę związaną z chorobami wieku starszego.

3. Edukacja, kultura i rekreacja.

Na terenie Miasta Bielska-Białej bardzo wiele działań kierowanych jest do seniorów są przez instytucje kultury czy sportu takie jak: Galeria Bielska BWA, Teatr Polski w Bielsku-Białej, Bielskie Centrum Kultury im. Marii Koterbskiej, Teatr Lalek Banialuka im. Jerzego Zitzmana, Bielsko-Bialski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Miejski Dom Kultury, Książnica Beskidzka. Instytucje skupiają się przede wszystkim na proponowaniu licznych zniżek na niektóre imprezy i przedstawienia, biletów za przysłowiowe „pięć” złotych na przedstawienia dedykowane seniorom, czy bezpłatnych wstępów na liczne wystawy i odczyty.

BCK od 2005r. cyklicznie organizuje koncerty, w których uczestniczą m.in. podopieczni zarówno placówek samorządowych i pozarządowych działających w obszarze wsparcia seniorów i pomocy społecznej.

Książnica Beskidzka od wielu lat kieruje swą ofertę do osób starszych. Realizowane są nowe programy szkoleniowe i informacyjne, które zachęcają seniorów do uczestnictwa w życiu kulturalnym, społecznym. Wykraczając poza tradycyjną rolę gromadzenia i udostępniania zbiorów, przyjazne, biblioteczne progi otwarte są na wszelką aktywność i twórczość artystyczną najstarszych mieszkańców. Możliwość wspólnego spędzania czasu w Bibliotece, integracja międzypokoleniowa i aktywizacja seniorów, zaspokajanie potrzeb kulturalnych, rozwijanie zainteresowań to najważniejsze cele jakie postawiła przed sobą Książnica Beskidzka. Od lat chętnie gości seniorów, oferując im warunki do wymiany spostrzeżeń, pasji, wrażeń i doświadczeń.

Równie bogata oferta adresowana do seniorów znajduje się w zakresie działalności Miejskiego Domu Kultury, który organizuje i wspiera różnego rodzaju imprezy dedykowane osobom starszym, albo wydarzenia o wyraźnym charakterze międzypokoleniowym (również wprost odwołującym się do tradycji rodzinnych i sąsiedzkich): w otwartej formule zajęć stałych lub spotkań okolicznościowych (artystycznych i/lub integrujących), dla których jedną z najważniejszych grup docelowych jest społeczność seniorów. MDK stara się wprowadzać szereg innowacji, kierując ofertę do seniorów także za pośrednictwem rozbudowywanych kanałów komunikacji w mediach społecznościowych.

BBOSiR oferuje osobom powyżej 65 roku życia zniżki i promocyjne ceny biletów na pływalnię. Dotychczas BBOSiR realizował corocznie rozgrywki Bielsko-Bialskiej Amatorskiej Ligi Tenisa stołowego, w której udział biorą m.in. osoby starsze, a także przedstawiał bogatą ofertę zajęć sportowo-rekreacyjnych dla seniorów wśród których znajdowały się zajęcia takie jak: aerobik w wodzie, nauka i doskonalenie pływania, nordic walking czy gra w bule.

4. Organizacje pozarządowe

Bielsko-Biała jest miastem, na terenie którego działa kilkanaście organizacji pozarządowych prowadzonych w formie fundacji, stowarzyszeń, związków, klubów czy kół, które skupiają wokół siebie osoby starsze. Można tutaj wymienić między innymi organizacje kombatanów, związków emerytów i rencistów, czy kluby osiedlowe, które aktywizują oraz integrują osoby starsze poprzez spotkania czy

wycieczki. Celem tych organizacji jest inicjowanie programów przyczyniających się między innymi do wzrostu zainteresowania działalnością społeczną ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych czy pielęgnowanie i promowanie tradycji patriotycznych. W Bielsku-Białej działa także Uniwersytet Trzeciego Wieku w Akademii Techniczno-Humanistycznej. Z dotychczasowych kontaktów, doświadczenia oraz działań realizowanych przez miasto wynika również, że osoby starsze są bardziej związane z Kościołem, częściej uczestniczą w nabożeństwach i spotkaniach religijnych, oraz wchodzą w skład organizacji przy parafiach działających na jej rzecz oraz mieszkańców danej Wspólnoty. Warto także podkreślić, że organizacje pozarządowe w Bielsku-Białej, pozyskują środki finansowe na swoją działalność z różnych źródeł, zarówno startując w konkursach ofert proponowanych przez miasto jak i realizuje projekty z Rządowego Programu Aktywni+

5. Pozostałe miejskie jednostki organizacyjne

Chcąc zaktualizować osoby starsze do wychodzenia z domu, w Bielsku-Białej od września 2019 roku ruszył program „Miejsce przyjazne dla Seniorów” w ramach którego mieszkańcy Bielska-Białej powyżej 65 roku życia mogą składać wnioski o wydanie „Karty Seniora”. Do 15 grudnia 2021 r. wnioski o wydanie karty złożyło 7142 osoby starsze, a wydano 7101 kart. Karta upoważnia jej właściciela do skorzystania z systemu ulg, zwolnień i preferencji oferowanych przez Miasto oraz Partnerów Programu.

Od listopada 2020 roku, wszystkie osoby powyżej 65 roku życia mogą na podstawie dokumentu tożsamości ze zdjęciem korzystać z bezpłatnego transportu komunikacją miejską w obszarze administracyjnym miasta. MZK dysponuje taborem dostosowanym do przewozu nie tylko osób starszych, ale również osób z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności. Dodatkowo, Miejski Zarząd Dróg stopniowo dostosowuje przestrzeń miejską, w tym chodniki, przystanki czy przejścia dla pieszych w zakresie dostępności.

W roku 2021 do użytku zostały oddane pomieszczenia biurowe, w których Rada Seniorów ma swoją siedzibę. W pomieszczeniach tych cotygodniowo członkowie Rady pełnią dyżury oraz z ich inicjatywy odbywają się tam spotkania i warsztaty dla seniorów.

W zakresie mieszkaniowego zasobu miasta, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej na bieżąco skupia się przede wszystkim na likwidacji barier architektonicznych oraz dostosowywaniu przestrzeni ogólnodostępnej do potrzeb osób starszych oraz z niepełnosprawnościami. Dodatkowo w przypadku, gdy ze względu na wiek lub chorobę dotychczasowe zajmowanie lokalu w zasobie jest utrudnione dla osoby starszej, proponowana jest jej zamiana lokalu. Należy podkreślić, że po ostatnich zmianach obowiązujących przepisów w zakresie mieszkaniowego zasobu miasta, jednym z istotnych kryteriów pierwszeństwa w najmie lokalu od miasta jest wiek lub niepełnosprawność.

W 2019 roku wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu płynącemu ze środowiska osób starszych Powiatowy Urząd Pracy przygotował i zrealizował program wsparcia seniorów zamieszkałych na terenie miasta w podejmowaniu aktywności zawodowej. Program ten miał na celu nabywanie przez seniorów wiedzy i umiejętności w aktywnym poszukiwaniu pracy, korzystanie przez seniorów z wsparcia punktu informacyjno-konsultacyjnego w planowaniu kariery zawodowej, wsparcie w poszukiwaniu pracy oraz pozyskiwanie na rynku pracy ofert dedykowanych seniorom. W związku z sytuacją demograficzną i zmniejszającą się proporcją pomiędzy osobami w wieku produkcyjnym (aktywnymi zawodowo) a osobami w wieku poprodukcyjnym (nieaktywnymi zawodowo), wskazane działania mają ogromny potencjał. Wśród osób, które przechodzą w sposób świadomy na emeryturę istnieje grupa, która z zaangażowaniem mogłaby podjąć zatrudnienie w mniejszym wymiarze czasu pracy, zapełniając lukę związaną z niedoborem pracowników.

Osoby starsze często angażują się w działalność pomocy sąsiedzkiej, odwiedzanie i pomaganie zaprzyjaźnionym osobom starszym, czy w wolontariat. Dlatego należy stworzyć warunki do aktywizacji seniorów, co pozwoliłoby na wykorzystanie ich potencjału do podnoszenia własnej jakości życia oraz lepszej integracji społeczno-kulturowej.

Organizacje oraz instytucje odpowiedzialne za politykę społeczną miasta, podejmując wszelakiego rodzaju działania, powinny skupić uwagę przede wszystkim na mieszkańcach, którzy przeszli na emeryturę. Trzeba podkreślić, że coraz częściej osoby, które nabyły uprawnienie emerytalne nie decydują się na skorzystanie z nich i kontynuują pracę zawodową. Pozostanie w miejscu pracy, czasem tylko na część tzw. etatu, pozwala na pełną integrację społeczną i nie powoduje wykluczenia tych osób starszych. Zupełnie inna sytuacja ma miejsce, kiedy przejście na emeryturę i pozostawanie

w domu, powoduje stopniowe odsuwanie się od życia społecznego i kontaktów z innymi ludźmi. Działania miasta powinny uwzględniać zachowanie praw ludzi starszych do niezależności, która oznacza zapewnienie wolnego wyboru w sposobie życia, tak długo jak to tylko będzie możliwe.

Niezbędnym jest także wspieranie samodzielności, dostępu do aktywności lokalnej, usług i poradnictwa różnego rodzaju, dbanie o rekreację, edukację oraz profilaktykę zdrowotną, programy socjalne stabilizujące bezpieczeństwo socjalne, pomoc mieszkaniową, organizacje placówek wsparcia, rozwijanie ruchu samopomocy. Istotnym jest także rozwijanie świadomości społecznej oraz uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży np. poprzez konkursy, spotkania w przedszkolach z osobami starszymi, czy rozmowy w szkołach między innymi o solidarności międzypokoleniowej.

6. Rada Seniorów Miasta Bielska-Białej

Rada składa się z 15 przedstawicieli osób starszych oraz przedstawicieli podmiotów działających na rzecz osób starszych, w szczególności przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących uniwersytety trzeciego wieku.

Do zadań Rady należy w szczególności:

- 1) konsultowanie priorytetów w zakresie zadań realizowanych przez Miasto Bielsko-Biała na rzecz osób starszych,
- 2) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących osób starszych,
- 3) inicjowanie działań na rzecz osób starszych,
- 4) współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób starszych,
- 5) wymiana doświadczeń z radami seniorów działającymi na terenie innych gmin.

W skład Rady mogą wchodzić wyłącznie osoby, które ukończyły 60 rok życia oraz spełniają łącznie poniższe kryteria:

- 1) zamieszkują na terenie Miasta Bielska-Białej,
- 2) działają na rzecz osób starszych – mieszkańców Miasta Bielska-Białej.

Od 2015 do 2019 roku powołana została Rada I Kadencji. Aktualnie do roku 2023 swoją funkcję pełni Rada II Kadencji. Z inicjatywy Rady realizowane są różnorodne działania mające na celu aktywizację osób starszych, jak również członkowie wskazują na problemy osób starszych w mieście oraz angażują się w działania mające na celu rozwiązywanie problemów seniorów. Rada w swojej siedzibie prowadzi punkt informacyjno-konsultacyjny, jak również udostępnia pomieszczenia organizacjom pozarządowym realizującym zadania na rzecz osób starszych.

VI. Cele strategiczne, szczegółowe oraz zadania Programu

Cel główny Programu:

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych oraz poprawa jakości ich życia poprzez zapewnienie im warunków do pełnego i czynnego uczestnictwa w życiu społecznym, a także kształtowanie pozytywnego wizerunku wśród społeczeństwa.

Cel strategiczny I: *Pomoc, wsparcie i zapewnienie osobom starszym bezpieczeństwa socjalnego.*

Cele operacyjne:

- 1) Wsparcie osób starszych w ich środowisku zamieszkania.
- 2) Wspieranie rodzin osób starszych.
- 3) Rozwój ośrodków wsparcia dziennego i całodobowego dla osób starszych.

Zadania:

1. Zapewnienie osobom starszym dostępu do informacji o udzielanej pomocy.
2. Wsparcie osób starszych poprzez inicjowanie programów i działań ich rzecz.
3. Rozwój wolontariatu.
4. Inicjowanie działań związanych z organizacją pomocy sąsiedzkiej.
5. Tworzenie grup wsparcia dla rodzin zajmujących się osobami starszymi, wymagającymi stałej opieki.

6. Udzielanie pomocy psychologicznej oraz rozwój poradnictwa dla rodzin osób starszych.
7. Doskonalenie wiedzy zawodowej pracowników pomocy społecznej w zakresie wspierania osób starszych,
8. Zdiagnozowanie problemów w obszarach działalności na rzecz osób starszych.

WSKAŹNIKI:

- liczba osób objęta programami i działaniami,
- liczba wolontariuszy,
- liczba osób objęta pomocą sąsiedzka,
- liczba grup wsparcia dla rodzin osób starszych,
- liczba rodzin korzystających z poradnictwa,
- liczba szkoleń.

Cel strategiczny II: Aktywizacja i reintegracja społeczna osób starszych.

Cele operacyjne:

- 1) Podniesienie aktywności osób starszych i działających na ich rzecz organizacji.
- 2) Tworzenie warunków do aktywnego udziału osób starszych w życiu społecznym.

Zadania:

1. Tworzenie placówek aktywizacji seniorów.
2. Informowanie osób starszych o możliwościach aktywnego spędzania wolnego czasu.
3. Wspieranie i rozszerzanie istniejącego systemu przepływu informacji dla Seniorów.
4. Prowadzenie strony internetowej bielskich seniorów.
5. Organizowanie działań aktywizująco-rekreacyjnych dla osób starszych, w tym Dni Seniora.
6. Wspieranie kombatantów i inwalidów wojennych.
7. Współpraca i wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych, w tym UTW,.
8. Współpraca z instytucjami kultury i sportu na terenie miasta w realizacji zadań na rzecz seniorów.
9. Realizacja programu „Miejsce przyjazne dla Seniorów”.

WSKAŹNIKI:

- liczba placówek aktywizacji seniorów,
- liczba osób aktywizowanych,
- liczba informatorów, ulotek, gazet, audycji itp.,
- liczba zorganizowanych ofert kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, edukacyjnych itp.,
- liczba osób uczestnicząca w zorganizowanej ofercie,
- liczba organizacji, które otrzymały wsparcie,
- liczba wydanych kart seniora,
- liczba podpisanych umów z partnerami,

Cel strategiczny III: Promocja zdrowia i profilaktyka.

Cele operacyjne:

- 1) Inicjowanie i realizacja programów profilaktyki zdrowotnej,
- 2) Inicjowanie i wspieranie działań z zakresu opieki wytchnieniowej,
- 3) Edukacja i promowanie zdrowego stylu życia wśród osób starszych.

Zadania:

1. Informowanie osób starszych o przeprowadzanych na terenie Miasta Bielska-Białej badań przesiewowych czy programów profilaktycznych.
2. Zwiększanie dostępności opieki wytechnieniowej.
3. Inicjowanie działań z zakresu teleopieki.
4. Pobudzanie aktywności organizacji pozarządowych do realizacji programów z zakresu prozdrowotnych zachowań seniorów.
5. Organizowanie dla seniorów szkoleń, spotkań edukacyjnych, wykładów promujących aktywny i zdrowy styl życia.

WSKAŹNIKI:

- liczba przekazanych informacji o działaniach profilaktycznych,
- liczba osób biorących udział w badaniach,
- liczba osób/rodzin objęta opieką wytechnieniową,
- liczba osób objętych teleopieką,
- liczba szkoleń, spotkań, wykładów,
- liczba osób objęta działaniami przez NGO.

Cel strategiczny IV: *Poprawa wizerunku osób starszych w społeczeństwie.*

Cele szczegółowe:

- 1) Podniesienie poziomu wiedzy na temat osób starszych.
- 2) Ograniczenie przejawów dyskryminacji ze względu na wiek.
- 3) Promocja aktywności osób starszych.

Zadania:

1. Organizowanie spotkań o tematyce edukacyjno-informacyjnej dla młodzieży dotyczących problemu starości.
2. Uświadamianie społeczne problemów związanych z szeroko rozumianą przemocą wobec osób starszych.
3. Organizowanie inicjatyw podkreślających indywidualność, kreatywność i aktywność seniorów.
4. Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej.

WSKAŹNIKI:

- liczba zorganizowanych spotkań dla młodzieży,
- liczba dzieci i młodzieży biorących udział w spotkaniach,
- liczba inicjatyw dotyczących przemocy wobec osób starszych,
- liczba osób uczestniczących w inicjatywach, spotkaniach czy akcjach integracji międzypokoleniowej.